

УДК 655.4/5(06)

*Олександр Афонін,
президент Української асоціації
видавців та книгорозповсюджувачів*

Кримський міжнародний книжковий форум та його уроки

Сьогодні людей, так чи інакше причетних до книжкового бізнесу, не здивуєш регіональними виставками-ярмарками книжкової продукції вітчизняних видавництв. Деякі з них мають вже і свою "життєву" історію, що вимірюється декількома роками. Чим же нинішній, перший Кримський книжковий форум, відрізняється від аналогічних заходів в інших регіонах України і чим привернув до себе увагу?

Видавничому загалу вже відомо про те, що у червні нинішнього року Президент України підписав Указ "Про деякі заходи щодо державної підтримки книговидавничої справи і популяризації читання в Україні", яким передбачено низку заходів, спрямованих на поліпшення стану книговидавництва та читання в країні. Окремі з них, як і ті, що зазначені в плані з реалізації цього Указу, затвердженому Кабінетом Міністрів України, стосувалися обласних держадміністрацій і передбачали розроблення ними до 1 вересня 2013 року власних планів заходів щодо виконання і положень Указу, і плану Кабміну. Однак станом на листопад поточного року якихось активних дій у цьому напрямі ні з боку представницьких, ні з боку виконавчих органів влади на місцях нами помічено не було. Тому проведення Кримського форуму вже виглядає як виняток із правила. Несхожість цього заходу порівняно з аналогічними полягає ще й у такому:

- він був організований безпосередньо Радою Міністрів АР Крим, власне Республіканським комітетом АРК з інформації із залученням міністерств культури і освіти та мерії м. Алушти, де й відбувався форум;

- форум не мав комерційного характеру, тобто з учасників не стягувалася плата за надані виставкові площі;

- з боку організаторів форуму було зроблено спробу традиційні заходи з презентації книжок та їхнього продажу, організації зустрічей письменників із поціновувачами їхньої творчості та автограф-сесій доповнити інтелектуальною складовою — конференціями, присвяченими обговоренню керівниками як республіканського, так і місцевого рівнів у колі видавництв, бібліотекарів, представників медіапроблем, з якими стикаються суб'єкти видавничої справи в регіоні, а також пошуку шляхів їх розв'язання.

З точки зору організації самого форуму загалом особливих питань не виникає, хіба що до його підготовки і розсилання запрошень до участі, зокрема головам обласних держадміністрацій вона робилася фактично впритул, за два тижні до початку самого заходу. А якщо врахувати той факт, що форум проводився у "несезонний" період і не в Сімферополі, а в містечку з дуже незначною кількістю постійних мешканців, то це запізнення, на мій погляд, завадило зібрати на форум значно більше учасників видавничого бізнесу, ніж їх було представлено — 29. Крім того, передбачалося, що на конференції під досить промовистою назвою "Книга, влада і медіа" з'їдуться і візьмуть участь в обгово-

ренні актуальних проблем співпраці цих трьох суб'єктів, які в реаліях нинішнього життя дуже рідко знаходять шляхи до неї, саме представники обласних держадміністрацій, відповідальних за гуманітарну сферу в своїх регіонах, а також регіональних медіа. Однак уже згадуване розсилання запрошень, зроблене із запізненням, не дала обладміністраціям змоги відповідним чином відреагувати на них, і тому були представлені лише дві області — Харківська і Волинська, на рівні начальників обласних управлінь у справах преси та інформації.

Що стосується самого форуму як такого, то всі традиційні елементи йому були притаманні. В урочистому відкритті форуму взяв участь Постійний представник Президента України в Автономній Республіці Крим В. Плакида. Відбулася прес-конференція за участі організаторів та співорганізаторів — начальника Республіканського комітету з інформації В. Вовченка, завідувача відділу Держкомтелерадіо України Т. Демченко, президента УАВК О. Афоніна, а також почесних гостей форуму — відомих в Україні та Росії авторів — Андрія Куркова і Тетяни Полякової. До речі, зустрічі цих авторів, а ще молодого українського автора Богдана Коломійчука з читачами різного віку в Сімферополі, Алушті, Ялті та Севастополі відбувалися в ущертв заповнених аудиторіях.

Низка презентацій нових видань, в основному присвячених кримській тематиці, а також товстезного трьохмовного літературного часопису "Крим" проходили при достатній кількості уважних і активних слухачів. Та й забезпечення організаторами доставки до місця проведення форуму відвідувачів — студентів, школярів, бібліотекарів, вчителів — не залишило видавництва, його учасників, без їхнього бонусу — виторгу за продані власні видання.

Однак хочу повернутися до кульмінаційної події форуму — конференції "Книга, влада і медіа". І хоча вона зібрала не всіх, кого очікували організатори, проте була доволі представницькою. Варто зазначити, що в конференції, модератором якої був президент УАВК О. Афонін, взяли участь і виступили з доповідями: О. Плакида, міністр культури АР Крим, В. Волченко, голова Республіканського комітету АРК з інформації, Т. Демченко, начальник відділу книгорозповсюдження і виставкової діяльності Держкомтелерадіо України, А. Горбунов, виконавчий директор Асоціації книгорозповсюджувачів СНД, О. Красовицький, директор видавництва "Фоліо", М. Кузьмін, генеральний директор Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, Ю. Бордунова, начальник управління у справах преси та інформації Харківської ОДА, А. Мельник, начальник управління інформаційної діяльності Волинської ОДА, К. Атіпов, ректор Московського державного університету друку імені І. Федорова, М. Каменєва, директор торгового дому книги "Москва".

В обговоренні доповідей виступила ціла низка керівних районних адміністрацій АРК, директори бібліотек Криму, представники видавничого та книготорговельного бізнесу з Києва, Харкова, Луцька, АР Крим. У ході цієї досить довгої у часі розмови було порушено багато проблемних питань, зокрема про:

— відсутність в органів влади як на національному, так і на регіональному рівнях системної, послідовної, виваженої політики щодо сприяння розвитку книговидавничої справи та книгорозповсюдження, популяризації читання серед різних вікових груп населення;

— нестабільне і мізерне фінансування бібліотек, особливо в сільській місцевості;

— відсутність регулярних маркетингових досліджень динаміки змін стану суб'єктів видавничої галузі на теренах регіону;

— мінімальна присутність на шпальтах та порталах регіональних ЗМІ рубрик, програм та передач, присвячених книзі, її впливу на долю людини, читанню тощо.

У процесі обговорення теми засідання "круглого столу" учасники дійшли висновку, що відновлення культури книги у суспільстві, повернення культури читання у соціум вимагають спільних системних і цілеспрямованих дій видавців, бібліотекарів, органів влади на місцях та регіональних і центральних, як друкованих, так й електронних медіа.

УАВК були внесені пропозиції щодо змісту підсумкового документа за результатами обговорень. Асоціація, зокрема, запропонувала такі заходи, які могли б стати "скелетом", лягти в основу регіональних програм по виконанню Указу Президента України. Суть їх полягає в такому.

Провести:

— інвентаризацію суб'єктів видавничої справи (видавництв, підприємств гуртової та роздрібною торгівлі, друкарень), розташованих на підвідомчій їм території, визначивши реальну їх кількість, основні ареали розміщення та відповідність (щодо книгарень) їх кількості і присутності в населених пунктах регіону вимогам розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 червня 2008 року;

— ретельний облік вільних площ у будівлях, що належать до комунальної власності, які можуть бути пристосовані для продажу книжок. Особливо це стосується населених пунктів, де книгарні відсутні, з подальшою пропозицією суб'єктам видавничої справи щодо створення ними на цих площах підприємств роздрібною продажу книжкової продукції.

А також:

— вивчити можливості створення регіональної книжкової гуртівні з метою забезпечення регулярних поставок у регіон видань з усіх областей України з подальшим їх надходженням до роздрібною торгівлі;

— проаналізувати асортимент видань у роздрібною торгівлі. Сприяти книгарням, що розташовані на комунальних площах і мають у своєму асортименті не менше 50% видань вітчизняного виробництва, у реалізації їхнього права на пільгову орендну ставку за використання торговельних площ;

— розробити регіональну методологію статистичного обліку купівлі населенням різножанрової книги з метою постійного моніторингу динаміки змін в обсягах споживання книжкової продукції;

— розробити спеціальну регіональну програму кредитування суб'єктів видавничої справи під нарощування обсягів виробництва книжкової продукції, облаштування книгарень, модернізацію поліграфічної бази друкарень;

— вивчити стан дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл на предмет наявності в них бібліотечок дитячої літератури (дитсадки) та різножанрової літератури у шкільних бібліотеках. Вишукати кошти для створення у дошкільних закладах бібліотечок для дітей наймолодшого віку;

— передбачити окремим рядком у щорічному бюджеті регіону суму коштів, яка відповідатиме певному фіксованому відсотку від зведеного бюджету, призначену для щорічного системного поповнення фондів бібліотек вітчизняними друкованими виданнями;

— створити умови, розробити методику і започаткувати проведення на регіональному рівні щорічного конкурсу серед дітей молодшого та середнього шкільного віку "Кращий читач", передбачивши офіційне нагородження переможців головою обласної державної адміністрації;

— організувати спільними зусиллями працівників управлінь держадміністрацій, бібліотек і видавництв регулярні виїзні "Дні бібліотеки і читання" та "Дні видавництва" у загальноосвітніх закладах регіону;

— запровадити в практику діяльності держадміністрацій системне проведення у теплу пору року книжкових ярмарків у людних місцях районних та обласного республіканського центрів;

— забезпечити проведення на офіційному рівні відзначення таких свят, як Міжнародний день книги, Міжнародний день поезії, День української писемності та мови;

— вжити заходи щодо повернення в регіональний медіапростір рубрик (друковані видання) циклів передач та спеціальних програм, які висвітлюватимуть інформацію про новинки книжкового ринку, розповідатимуть про визначну роль книги і читання у розвитку людської особистості, у вдосконаленні її професійної майстерності і кар'єрному зростанні;

— ввести в практику щорічні зустрічі керівництва області з керівниками суб'єктів видавничої справи та бібліотек, що дислокуються в регіоні, з метою виявлення та подальшого усунення причин, які гальмують процес розвитку книговидавництва, книгорозповсюдження, надання бібліотеками повноцінних послуг, популяризації читання серед різних вікових груп населення.

А тепер щодо уроків форуму.

Кримський форум продемонстрував крайню необхідність проведення подібних заходів у всіх областях України. При чому організаторами мають виступити саме місцеві органи влади. Це мусить бути їхня ініціатива — зробити своєрідний "огляд видавничих військ" і, в першу чергу, власного регіону. До того ж захід потрібно готувати заздалегідь, принаймні розпочинати його треба, як мінімум, за півроку до його проведення і передбачити вивчення ситуації з видання і продажу книжок у межах регіону, визначення їхнього асортименту в книгарнях, стану забезпечення фондів бібліотек новими книжковими надходженнями тощо.

І власне вже на виставковому заході представники органів влади, видавничої галузі та місцевих державних, комунальних і приватних медіа мають разом опрацювати спільну програму дій, яка уможливить реалізацію в межах конкретної області того позитивного потенціалу, який закладено в Указі Президента України.

Сьогодні до керівників органів місцевої влади повинно дійти розуміння того факту, що жоден закон, указ чи урядова постанова не дасть ефекту без активних дій щодо їх реалізації на місцевому рівні.

Надійшла в редакцію 20 листопада 2013 року